

C. PROVANZA, P. EZKIAGA.

Mahats-denboran.

Autoedizioa. Zarautz, 2004. 101 orrialde.

Pello OTXOTeko

Liburu bitxia gaurkoan lerrootara dakarguna. Sarri askotan alpatu ohi da poesiak hizkuntzari kolorea eta argitasuna ematen dion idazkera modua bezala, baina hizketagai dugun poema liburu honetan ez da beharrezkoa, eta ez poema hauek argitasuna eta kolorea ez dutelako, aldiz, berezko koloreak eta argitasuna bertan dauden pinturretan (edo koadroetan) azaltzen direlako baizik. Beraz, poema ilustratuak dira, edota ilustrazio poematuak. Baina zer da zer azterketa benetakoa egiterakoan?

Antzina, Txinan marrazketa eta poesia oso gertuko gaiak bailiran kontsideratu dira. Modu honetan, Song dinastiako margolari sonatu batek, Guo Xi, honako hau aldarrikatzen zuen: “*gure arbasoek zioten, poema pintura ikusezina da eta pintura poema ikusgai dena*”. Era berean, Tang dinastiako poeta ezagunenetariko batek, Su Dongpo-k, zentzu bera azpimarratzen du eta sutzuki baieztatu: “*Du Fu-ren poemak pintura ikusezinak dira eta Han Gan-en pinturak poema ikusgaiak*” eta “*poesia eta pintura diziplina berberetik datoz*”. Honi buruz garraizkiolarik, gogoratu behar dugu lotura honen goraipamena ez dela soilik estetika txinatarraren ezaugarri eskusiboa. Mendebaldeko tradizioan ere antzeko erreferentziak topatzen ditugu. Hone-la, Zizeronek bere erretorikako tratuan honako hau esaten du: “*item poema loquens pictura, pictura tacitum poema debet esse*”; eta Leonardo Da Vinci polifazetikoak, bere pinturako tratatuan, arte piktorikoa *poesia muta* gisara izendatuko du eta poesia *una pictura cieca* izango da beretzat.

Azalpentxo hauek alde batera utzita, esan dezadan Concetta Probanzaren koadroek indar handia dutela, kontrastea eta talka bisuala probokatzen dute. Patxi Ezkiagaren hitzek, berriz, xamurkiro geure entzumenaren muina laztantzera iritsiko dira. Argiaren harrabotsak koloreetan zertzen du bere gorputza, eta soinuen oihartzunak hitzetan gauzatzen esanahia eta gogoetak.

Liburuaren saiakera hau, uztarketa hau, ez da alor honetan egiten den aurrenekoa. Hitza-irudia, hitza-doinua, irudia-doinua, maiz ezagutu ditugu horrelako loturak. Gogora datorkit Mussorgski-ren "*Erakusketa baterako koadroak*". Mussorgsik musikaren bidez koloreak deskribatu zituen, eta Patxi Ezkiagak hitzen doinuaz musikatzen ditu Concetta Probanzaren margoak. Baina Mussorgskiren musikan ez bezala bertan dituzu irudiak, irudi zoragarriak, biziki dastatzeko.

Orrialdeak pasatzerakoan –Patxiri hartzen dizkiot hitzak-Ortzia gezikatzen duten harridurazko hasperenak sortzen zaizkigu, azken ametsa bagina bezala, ezpainenetik zintzilik ispiluaren bozetoa darماغula, sorkuntzaren gramatika galdua. Eta irudi zoragarrien eta istant txundigarrien itsutasuna iristen zaigu. Itsutasun barnerakoa, sakona eta pentsakorra.

Inondik inora ez dira alferrik galtzen Patxi Ezkiagaren hitzak Concetta Probanzaren irisazioen zipriztinaz lagundurik honakoen modukoak esaten dizkigunean:

"Pertzepzioaren mudantzak
arrats beheran
jabetzen dira, batik bat,
gutaz.

Okrearen zuriak."

Eta segidan argia isurian dator, ziurrenik begiak izango dituen koadroetan amiltzeko. Eta erorketaren galbidean, akaberen aurkuntzara eramango gaituena, beste gezi batek bihotz-begiak dizkigu zaurituko:

"Denok atsegin dugu ausentziaren partida
noizbait buka daitekeela sinistea;
noizbait jantziko gaituela
Absolutuaren argi zuriak."

Luze hitz egin genezakeen giro magikoa isurtzen duen liburu honetaz. Baina nire hitzek ez dute merezi, ez dute liburuaren zehaztapen ñimiñoena ere ongi deskribatzen. Ikusi eta ukitu beharreko liburua da, lasai behatzekoa, eta goxoki txundituko gaitu.

Amaitzeko esan dezaket –Patxiri berriro ere hitzak harturik-, liburu bukatzerakoan betetasun baten sastada sumatu dudala. Norberaren barne-izatearen denboran leiho bat irekiko balitz bezala, hutsarte eta pausagune xaloa gozatuz, izan ere, izatearen denbora eta izatea bera, ehiztari bakar baten jomuga baitira.

Liburu honek beste edozein baino gehiago eskainiko digu. Orrialdeak pasatzen ditugun bakoitzean zohargiak bistaratuko ditugu goizalbaren doinu leunez lagunduta. Hortxe daude Concettaren begiak eta Patxiren ahotsa, hor ditugu Patxiren egiak eta Concettaren bihotza.